

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ**

ЕЛЕНИЦА СОФИЈАНОВА

АГРОМЕНАЏМЕНТ

Штип, 2018

д-р Еленица Софијанова

АГРОМЕНАЏМЕНТ

Автор

д-р Еленица Софијанова

АГРОМЕНАЏМЕНТ

Рецензенти:

проф. д-р Трајан Дојчиновски
проф. д-р Ристо Фотов

Лектор:

Елена Боцевска

Техничко уредување:

Душан Миланов

Издавач:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

658.1:631]:005(075.8)

СОФИЈАНОВА, Еленица

Агроменаџмент [Електронски извор] / Еленица Софијанова. - Штип :
Универзитет “Гоце Делчев”-Штип, Економски факултет, 2018

Начин на пристап (URL): <https://e-lib.ugd.edu.mk/712>. - Текст во PDF формат, содржи
149 стр., илустр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 02.04.2018. -
Фусноти кон текстот. - Библиографија: стр.
146-149

ISBN 978-608-244-509-0

а) Претпријатија, замјоделски - Менаџмент - Високошколски учебници COBISS.MK-ID
106837002

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ЕЛЕНИЦА СОФИЈАНОВА

АГРОМЕНАЏМЕНТ

Штип, 2018

СОДРЖИНА

ГЛАВА 1

ОСНОВИ НА МЕНАЏМЕНТОТ ВО АГРОБИЗНИСОТ	8
1.1 ШТО Е АГРОМЕНАЏМЕНТ?	8
1.2 АГРОМЕНАЏЕРСКИ НИВОА И ПОДЕЛБА НА АГРОМЕНАЏЕРИТЕ	15
1.3 СПОСОБНОСТИ НА АГРОМЕНАЏЕРОТ	20

ГЛАВА 2

СПЕЦИФИКИ НА ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО И АГРОМЕНАЏМЕНТОТ	24
2.1 ПОЈМОВНА РАЗГРАНИЧЕНОСТ ВО ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО	25
2.2 ОСНОВНИ СПЕЦИФИЧНОСТИ ВО ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО	26
2.3 СПЕЦИФИЧНИ РАЗЛИКИ ПОМЕЃУ ПРОИЗВОДНАТА АКТИВНОСТ И ПРЕРАБОТУВАЧКАТА АКТИВНОСТ ВО ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО	30
2.4 ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО КАКО ЕКОНОМСКА АКТИВНОСТ	32
2.5 БАЗИЧНИ ФУНКЦИИ НА ЗЕМЈОДЕЛСКАТА АКТИВНОСТ	33

ГЛАВА 3

ТИПОВИ ЗЕМЈОДЕЛСКИ ОРГАНИЗАЦИИ	37
3.1 ЖИВОТЕН ЦИКЛУС НА ЗЕМЈОДЕЛСКА ОРГАНИЗАЦИЈА	37
3.2 ОРГАНИЗАЦИСКИ ФОРМИ ВО АГРАРОТ – ЗАЕДНИЧКИ ВЛОЖУВАЊА	39
3.3 ОРГАНИЗАЦИСКИ ФОРМИ ВО АГРАРОТ – ОПЕРАТИВНИ ДОГОВОРИ	40
3.4 ОРГАНИЗАЦИСКИ ФОРМИ ВО АГРАРОТ - ПАРТНЕРСТВА	40
3.5 ОРГАНИЗАЦИСКИ ФОРМИ ВО АГРАРОТ – КОРПОРАЦИИ	41
3.5.1 ПОЗИТИВНИ СТРАНИ НА КОРПОРАЦИИТЕ	41
3.5.2 НЕГАТИВНИ СТРАНИ НА КОРПОРАЦИИТЕ	42
3.6 ДРУШТВА СО ОГРАНИЧЕНА ОДГОВОРНОСТ	43
3.7 ОРГАНИЗАЦИСКИ ФОРМИ ВО АГРАРОТ - КООПЕРАТИВИ	44

ГЛАВА 4

ИНДИВИДУАЛНИ ЗЕМЈОДЕЛСКИ СТОПАНСТВА	45
4.1. РУРАЛНО – СОЦИОЛОШКИ КАТЕГОРИИ	45
4.2. ЗЕМЈОДЕЛСКИ ЗАДРУГИ КАКО ДОБРОВОЛНА ОРГАНИЗАЦИСКА ФОРМА	48
4.3 ОБЕМ И ВИДОВИ ЗЕМЈОДЕЛСКИ ЗАДРУГИ	49
4.3.1 ВИДОВИ ЗЕМЈОДЕЛСКИ ЗАДРУГИ ВО ЗАВИСНОСТ ОД АКТИВНОСТА	49
4.4 УСЛОВИ ЗА ОСНОВАЊЕ ЗЕМЈОДЕЛСКА ЗАДРУГА	50
4.5 ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА ЗА ЗЕМЈОДЕЛСКИТЕ ЗАДРУГИ	51
4.6 ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА ЕДНА ЗАДРУГА	53
4.7 ЗОШТО Е ПОТРЕБНА ЗЕМЈОДЕЛСКАТА ЗАДРУГА?	53
4.7 ЧЕКОРИ ЗА ФОРМИРАЊЕ ЗЕМЈОДЕЛСКА ЗАДРУГА	53

ГЛАВА 5

ЕКОНОМСКИ ПРИНЦИПИ НА МЕНАЏМЕНТОТ НА ЗДРУЖЕНИТЕ ЗЕМЈОДЕЛСКИ ОРГАНИЗАЦИИ	56
5.1 ПРОИЗВОДНИ ФУНКЦИИ, ЗАКОН ЗА КОМПАРАТИВНА ПРЕДНОСТ ВО ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО	56
5.2 ПРИНЦИПИ НА КОМБИНИРАЊЕ ИНПУТИ И ЗЕМЈОДЕЛСКИ ПРОИЗВОДИ	57
5.3 КОМБИНАЦИИ НА ПРОИЗВОДСТВО НА ЗЕМЈОДЕЛСКИ ПРОИЗВОДИ	58
5.4 ПРИНЦИПИ НА ТРОШОЦИ	60

ГЛАВА 6

МЕНАџЕРИ ВО ЗЕМЈОДЕЛСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ	62
6.1 МЕНАѢМЕНТ И МЕНАѢЕРСКИ ФУНКЦИИ	62
6.2 ЕФЕКТИВНОСТ И ЕФИКАСНОСТ ВО МЕНАѢМЕНТОТ	65
6.3 НАЈНОВИ ПРОМЕНИ ВО ХИЕРАРХИЈАТА НА МЕНАѢМЕНТОТ	66

ГЛАВА 7

ПЛАНИРАЊЕ ВО АГРОБИЗНИСОТ	69
7.1 ПЛАНИРАЊЕ ВО АГРОБИЗНИСОТ	69
7.2 ГЛАВЕН КОНЦЕПТ НА ЦЕЛИТЕ И ПЛАНОВИТЕ	73
7.2.1 РАЗВИВАЊЕ ЈАСНИ ЦЕЛИ И ПЛАНОВИ	73
7.3 ПЛАНИРАЊЕТО КАКО ПОЧЕТНА ФУНКЦИЈА НА МЕНАѢМЕНТОТ	74
7.3.1 СТРАТЕГИСКИ, ТАКТИЧКИ И ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ И ПЛАНОВИ	75
7.3.2 КООРДИНАЦИЈА И УСОГЛАСУВАЊЕ НА ЦЕЛИТЕ ВО ПРОЦЕСОТ НА ПЛАНИРАЊЕ	76
7.4 КРИТЕРИУМИ ЗА ЕФЕКТИВНИ ЦЕЛИ	79
7.5 ПРИСТАПИ КОН ПЛАНИРАЊЕТО	80
7.5.1 МЕНАѢМЕНТ СПОРЕД ЦЕЛИ	80
7.6 ПЛАНИРАЊЕ ВО ЗЕМЈОДЕЛСКАТА ДЕЈНОСТ	86

ГЛАВА 8

ОРГАНИЗИРАЊЕ И РАКОВОДЕЊЕ ВО АГРОБИЗНИСОТ	91
8.1 ОСНОВНИ КОНЦЕПТИ НА ОРГАНИЗИРАЊЕТО	91
8.2 НЕОПХОДНОСТ ОД ОРГАНИЗАЦИСКИ ПРОМЕНИ	95
8.2.1 ИСТРАЖУВАЊЕ - ИНОВАТИВНА СТРАТЕГИЈА.....	96
8.2.2 СОРАБОТКА - ИНОВАТИВНА СТРАТЕГИЈА	96
8.2.3 ПРЕТПРИЕМНИШТВО - ИНОВАТИВНА СТРАТЕГИЈА	98
8.3 ПРОМЕНИ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНО (УМСТВЕНО) НИВО	98

ГЛАВА 9

КООРДИНИРАНО КОНТРОЛИРАЊЕ ВО АГРОБИЗНИСОТ	101
9.1 ПОИМ И ДЕФИНИРАЊЕ НА КОНТРОЛАТА КАКО ОРГАНИЗАЦИСКИ ПРОЦЕС	101
9.2 МОДЕЛ НА ПОВРАТНО – ИНФОРМАТИВНА КОНТРОЛА	103
9.3 ПОЗИТИВНИ ПРАКТИКИ НА ФИНАНСИСКАТА КОНТРОЛА	104
9.4 ИНОВАТИВНИ КОНТРОЛНИ СИСТЕМИ ВО ПЕРИОДОТ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА И ЗГОЛЕМЕНАТА КОНКУРЕНТНОСТ	107

ГЛАВА 10

ОДЛУЧУВАЊЕ И МОТИВАЦИЈА ВО АГРОБИЗНИСОТ	111
10.1 ПРИРОДА НА МЕНАѢЕРСКОТО ОДНЕСУВАЊЕ ВО АГРАРОТ	112
10.1.1 ПРОГРАМИРАНО И НЕПРОГРАМИРАНО ОДЛУЧУВАЊЕ.....	113
10.2 КЛАСИЧНИ И АДМИНИСТРАТИВНИ МОДЕЛИ НА ДОНЕСУВАЊЕ ОДЛУКИ ВО АГРАРОТ	114
10.3 УСЛОВИ НА ОДЛУЧУВАЊЕ	116
10.4 ЧЕКОРИ ВО ПРОЦЕСОТ НА ДОНЕСУВАЊЕ ОДЛУКИ	117
10.5 КОГНИТИВНИ ПРЕДРАСУДИ И ДОНЕСУВАЊЕ ОДЛУКИ	120
10.6 ИНДИВИДУАЛНО И ГРУПНО ДОНЕСУВАЊЕ ОДЛУКИ.....	120
10.6.1 УНАПРЕДУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ НА ГРУПНОТО И ИНДИВИДУАЛНОТО ОДНЕСУВАЊЕ	121
10.7 ДЕЛОВНА ЕТИКА ВО ПРОЦЕСОТ НА ОДЛУЧУВАЊЕ.....	123

Предговор

Менаџментот на секоја организација има за задача да ги користи расположливите ресурси на најдобар можен начин за да се остварат поставените цели, а со тоа и поголема ефикасност и ефективност. Ефикасноста впрочем, претставува мерило за тоа колку добро или колку продуктивно се користени ресурсите за остварување на целите, додека пак, ефективноста е мерило за соодветноста на целите што менаџерите избрале да ги извршуваат за организацијата и степенот до којшто таа ги остварува тие цели. Добриот менаџмент – ефективен и ефикасен, е еден од водечките фактори за успех во земјоделството. Тоа подразбира: носење одлуки за кои е потребен континуиран развој на менаџерските вештини кои соодветствуваат со промените во насока на поголема механизација, растечка големина на индивидуалните земјоделски стопанства, континуирано имплементирање производни технологии нудејќи нови инпути, нови поспецијализирани производи наменети за производство и продажба, зголемени капитални инвестиции, нови можности и алтернативи кои доведуваат до зголемени ризици. Потребно е балансирање и воспоставување рамнотежа помеѓу сопствените интереси за независен начин на живот, финансиска безбедност, живот во руралните средини со зголемени квалитативни земјоделски вредности.

Агроиндустријата е водечка сила во глобалниот систем. Во глобалното опкружување, еден од најважните критериуми за успешно раководење во агроиндустријата е посветување внимание на сите аспекти на менаџментот, па и во ова, современо време, кога има притисоци кои водат до зголемување на трошоците заради акцентирање на благосостојбата на животинскиот свет, на околината како и на безбедносниот аспект и квалитет на храната. Менаџментот во земјоделството е од големо значење во создавањето современа земјоделска технологија со што промените, трансформацијата и концептот на работа укажуваат на тоа како во иднина земјоделството сè помалку ќе личи на т.н. традиционално земјоделство, туку ќе се развива како една современа земјоделска организација. Затоа, потребно е постојано следење и проучување на современиот развој на земјоделските трендови во развиените земји. Информатичките системи се присутни и во земјоделството, нудат можности за навремени и точни информации кои се потребни во процесот на одлучување. Потребно е одговорно воведување и извршување процедури кои значат загарантирана поддршка, селективност, мотивираност и контрола на индивидуалците кои се вклучени во оваа дејност. Тоа понатаму е поврзано со развивање на натпреварувачкиот дух со неземјоделските бизниси при користење на трудот, капиталните добра и земјиштето.

Во *првото поглавје* кое гласи: „*Основи на менаџментот во агробизнисот*„, се елаборирани повеќе дефиниции за поимот менаџмент, објаснети се бизнис стратегиите кои се употребуваат во земјоделството, како и целите на агробизнисот. Целите ги остваруваат сите вработени, менаџерите од различни нивоа, преку кои се класифицирани спецификите на секоја работна задача, кои ја сочинуваат организациската структура. Нивоата во организациската структура ги посочуваат нивоата на менаџментот според позицијата и хиерархиската поставеност. Врвните менаџери, средните и првото ниво менаџери, во процесот на менаџирање извршуваат повеќе улоги, за кои се неопходни технички, човечки и концепциски способности.

Во *второто поглавје*, со наслов: „*Спецификите на земјоделството и агробизнисот*„, посочена е појмовната разграниченост помеѓу земјишниот фонд и земјоделското земјиште, посочена е базичната улога на земјоделството. Земјоделското производство е под директно влијание на природните феномени, земјоделството произведува производи од растително и од животинско потекло, па оттука произлегува и органскиот карактер на земјоделското производство. Карактерот на органското производство бара посебна грижа и внимание на земјоделските производители кон објектите во производствениот процес, за да не дојде до нивно уништување. Природните услови на производството (вода, светло, температура, почва, релјеф, конфигурација на земјиштето) имаат значително влијание врз обемот и врз структурата на вкупното земјоделско производство (растително и животинско). Од квалитетот на земјата и климата зависи што може да се одгледува на едно подрачје, а тоа особено се однесува на растителното производство. Основен услов за земјоделското производство е земјата, како простор на кој се врши производството, бидејќи таа во својата природна состојба содржи низа хранливи материи и други погодности неопходни за животот и развојот на растенијата. Бидејќи земјоделското производство има органски, биолошки карактер, постои вегетациски период во растителното, односно период на репродукција во животинското производство. Оттука, постојат специфични разлики помеѓу производствената активност и преработувачката активност во земјоделството.

Третото поглавје со наслов: „*Типови земјоделски организации*„, го опишува животниот циклус на организацијата кој минува низ четири фази: влез, раст, консолидација и излез, претставени се најчестите форми на организација: трговец-поединец, партнерство и корпорација, како и критериумите по кој се врши класификација на организациите, а тоа се големината на агробизнисот, бројот на лица, вработени кои се вклучени во бизнисот, како и фазата во кариерата и староста на главните сопственици и нивните желби за понатамошно наследство.

Во *четвртото поглавје* со наслов: „*Индивидуални земјоделски стопанства*„, објаснети се термините земјишен посед и земјоделско стопанство, направени се дистинктивни разлики помеѓу заедницата – селото и општеството – градот, во кои се инкорпорирани три групи елементи: географско-физичката околина и неограничениот дел на природата, биолошките елементи и социо-културната средина, за што почитуваниот професор, Јорде Јакимовски, има направено

повеќе научни истражувања. Преку формирање земјоделски задруги, производителите ќе станат посилни на пазарот, ќе ја подобрат својата преговарачка моќ наспроти откупувачите, ќе ја концентрираат понудата и ќе обезбедат континуирана продукција со стандардизиран квалитет во текот на целата година. Земјоделска задруга претставува организациска форма на доброволно здружување земјоделски стопанства заради остварување на нивните економски, социјални, културни и други интереси и потреби при вршење на земјоделската дејност.

Петтото поглавје со наслов: „Економски принципи на менаџментот на здружените земјоделски организации,, ги елаборира економските принципи на менаџментот во земјоделството. Преку производните функции и остварувањето приход, е имплементиран Законот на компаративна предност во земјоделството. Објаснети се принципите на комбинирање инпути од кои се создаваат комбинации на производство на земјоделски производи и нивни суплементи.

Шестата глава со наслов: „Менаџери во земјоделските организации,, ги опишува менаџерските функции кои, според различни автори, различно се класифицирани. Преку планирањето, како прва менаџерска функција се идентификуваат соодветни цели и насоки за акција, организирањето претставува воспоставување врски меѓу задачите и хиерархијата што им овозможува на вработените да работат заедно, раководењето значи мотивирање, координирање и овластување лица и групи кои ќе работат заедно за да се постигнат целите на организацијата и контролата, што значи и воспоставување прецизни мерки и системи на следење за да се оцени колку добро се постигнати целите на организацијата.

Во *седмото поглавје* со наслов: „Планирање во агробизнисот,, се елаборирани главните концепти и цели на планирањето и на плановите во организацијата. Планирањето го содржи одредувањето на целите на организацијата и ги дефинира средствата со кои ќе се остварат тие цели. Целта пак, се дефинира како идна состојба што организацијата има намера да ја достигне. Планот претставува нацрт за достигнување на целта и нагласува каква алокација на ресурсите, распоредите, задачите и други активности се потребни. Планирањето минува низ неколку фази, како што се: анализа, процена на идните настани, определување на целта, избор на стратегија, изработка на тактични програми и контрола на реализацијата. Потребно е да се направи и процена на клучните ресурси, како што се: работна сила, добиточна храна, вода за наводнување, животен век на механизацијата која се практикува и др. Процесот започнува со дефинирање јасна и концизна мисија која понатаму води кон стратегиски цели, тактички цели и оперативни цели.

Во *осмото поглавје* со наслов: „Организирање и раководење во агробизнисот,, објаснето е дека организирањето е користење на организациските ресурси за да се постигнат стратегиски цели. Користењето на ресурсите се одразува во организациската поделба на трудот во специфични департмани и работи, формални линии на авторитет и механизми за координирање различни организациски задачи. Организирањето се однесува

на утврдување на работата, групирање на работите, дефинирање и делегирање на одговорноста и авторитетот како и создавање односи помеѓу менаџерите и работниците. Организирањето ја зголемува ефикасноста на менаџментот, ги намалува конфузијата и недоразбирањата во текот на извршувањето на работата. Организирањето е процес на создавање организациска структура. Тоа вклучува групирање на активностите во работи, воспоставување односи меѓу претпоставените и подредените низ пренесените задачи и делегирање на авторитетот.

Деветото поглавје со наслов: „*Координирано контролирање во агробизнисот*„ дава опис и дефинирање на контролата како организациски процес кој е фокусиран на пред случување, за време на случување и по случување на некој организациски процес. Контролните системи се состојат од воспоставување стандарди, мерење на ефикасноста, споредување на перформансите со стандардите и правење корекции доколку е потребно. Финансиската контрола се спроведува преку билансот на состојба и билансот на успех, како два приоритетни финансиски извештаи. Се прави анализа на финансиските коефициенти како што се: коефициент на ликвидност, активност, профитабилност и коефициент на предност. Заради зголемената конкурентност, глобализацијата, се случуваат големи и брзи промени кои наметнуваат нови приоди во контролата, а тоа се отворениот менаџмент и користењето балансирани резултати.

Последното, *десетото поглавје* со наслов: „*Одлучување и мотивирање во агробизнисот*„ го објаснува процесот на донесување одлуки во агробизнисот, ги објаснува програмираните и репрограмираните одлуки за кои се потребни точни и навремени информации. Одлуките се донесуваат низ неколку чекори, надминувајќи ги когнитивните предрасуди. Постои индивидуално и групно одлучување, потребно е усовршување на квалитетот на одлуките кои се донесуваат во организацијата. Доброто или лошото водење во процесот на одлучување ги претставува етичките стандарди на однесување. Организациското однесување може да биде раководено од законски одредби или по слободна волја. Оттука, има три категории на однесување. кодифициран закон според законски стандарди, област на етика според социјални стандарди и област на слободен избор според персонални стандарди. Факторите кои го предизвикуваат, го насочуваат и го поддржуваат човековото однесување се наречени мотивирачки фактори. Мотивот е дефиниран како внатрешна состојба која дава енергија, активира и движи и која насочува или анализира однесување кон остварување на зацртаните цели. Се класифицираат во внатрешни и надворешни, во краткорочни и долгорочни мотиви. Постојат многу теории кој го разработуваат процесот на мотивација кои се разработени во оваа глава.

Би била задоволена и особено привилегирана доколку содржините на овој учебник побудат интерес и практична примена кај следниве категории на идни корисници: - студентите на Земјоделскиот факултет при Универзитетот “Гоце Делчев” во Штип, како и од другите државни и приватни Универзитети во Република Македонија; - обучувачи и учесници на различни курсеви кои третираат одредени сегменти од проблематиката на агроменаџментот; -

вработени во релевантните министерства и соодветни агенции во Владата на Република Македонија, кои активно се вклучени во процесот на изработка на макроекономски и развојни (плански) документи од областа на агроменаџментот, во процесот на нашето приближување кон Европската унија.

Чувствувам особена чест и задоволство да ја искористам оваа прилика за да изразам посебна благодарност на проф. д-р Ристо Фотов, редовен професор на Економскиот факултет во Штип, кој несебично давајќи конструктивни критики, ми помогна во пишување на овој учебник. Истовремено, посебна благодарност и до вториот рецензент на учебникот, проф. д-р Трајан Дојчиновски, за сите корисни совети при изработката на учебникот и за пријатните моменти поминати во расправа за различните аспекти на агроменаџментот, кај нас и во светот.

Посветено на моите деца Бобан и Сашко !

Со почит, авторот!

Штип, 5 03 2018 год.

ГЛАВА 1

ОСНОВИ НА МЕНАЏМЕНТОТ ВО АГРОБИЗНИСОТ

1.1 Што е агроменаџмент?

1.2 Агроменаџерски нивоа и поделба на агроменаџерите

1.3 Способности на агроменаџерот

1.ОСНОВИ НА МЕНАЏМЕНТОТ ВО АГРОБИЗНИСОТ

1.1 Што е агроменаџмент?

Менаџмент значи најдобро можно искористување на сите расположливи ресурси: земјата, работната рака (трудот), капиталот и претприемништвото заради остварување на поставените цели.¹ Агроменаџментот е практичен процес, а не само теоретски предмет, затоа што ресурсите се тие со кои треба да се менаџира. Притоа може да се издвојат следниве аспекти во агроменаџментот:

1. идентификација и примена на добро прифатени и признати техники на менаџирање,
2. анализирање, синтетизирање, организирање и координирање во постигнувањата во агробизнисот,
3. засегнати се луѓето,
4. потребна е одговорност во реализација на поставените цели,
5. менаџментот е работа со луѓе.

За подобро разбирање на менаџментот како процес, се користат неколку основни поими:

- *Организација* - претставува збир од луѓе кои работат заедно и ги координираат своите активности за постигнување многу различни цели;
- *Цел* - е посакуван иден резултат кој организацијата се труди да го постигне;
- *Ресурс* - е капитал од: луѓе, машини, суровини, информации, вештини и финансиски капитал;
- *Менаџери* - се луѓе одговорни за супервизија на користењето на ресурсите во организацијата за таа да ги постигне своите цели;
- *Изведба на организацијата* - е мерка за тоа колку ефикасно и ефективно менаџерот ги користи ресурсите за да ги задоволи клиентите и да ги постигне целите на организацијата. Изведбата на организацијата се зголемува пропорционално со зголемената ефикасност и ефективност;
- *Ефикасност* - мерка за тоа колку добро или продуктивно се користат ресурсите за постигнување на некоја цел;

---

¹ Т.Галев, Ј.Јаќимовски, Менаџмент на индивидуални земјоделски стопанства, ИСПШИ, Скопје, 2009, стр.37

- *Ефективност* - мерка на соодветноста на целите што ги следи една организација и на степенот до кој организацијата ги постигнува овие цели.

Денес, во променливи услови на водење земјоделски бизнис секојдневно се зголемува просечното производство заради промени во неколку значајни сегменти со кои е потребно да се менаџира.

- **Прво**, новата технологија заштедува време и пари, а и работна сила, а со новата механизација полесно се сади и бере, има автоматизирани фарми за добиток и живина што води кон потреба од само неколку работници.

- **Второ**, земјоделството нуди можност за самостојно водење бизнис, самовработување, а тоа ги привлекува младите кои ја исполнуваат желбата за своја независност во трошењето на сопствениот, основен капитал.

- **Трето**, земјоделските сопственици се „натпреваруваат,, и се насочени кон остварување повисок животен стандард, еднаков на оној на неземјоделските семејства. Еден од начините да се реализира тоа, е контролирање на ресурсите и производство на повеќе производи со континуирани трошоци или по можност тие да се намалуваат. Оваа желба за пристојно семејно живеење ја зголемува мотивацијата за осовременување како и раст и развој на земјоделството.

- **Четврто**, дел од новата технологија присутна е во мала големина или обем што ги охрабрува земјоделците да вложуваат во неа за да биде економски исплатлива. Потребна е и обука за стекнување нови вештини за ракување. Оние индивидуални земјоделци кои не ги чувствуваат и искористуваат предизвиците за раст на своите индивидуални бизниси, ќе бидат присилени да се насочуваат кон стратешки здружувања и партнерства (формални и неформални).

Во иднина, земјоделците ќе треба да се специфицираат кон четири општи бизнис стратегии:²

1. Производители на мали количества со висока вредност;
2. Производители на големи количества со ниски маржи;
3. Обезбедувачи на специјализирани производи и услуги и
4. Стопанственици со делумно работно време.

---

² Доналд Д. Кеј, Вилијам М.Едвардс, Патриша А.Дафи, Менаџмент на фарма, издавачки Центар Три, 2009, стр. 20